

Miloš
Hoznauer

LONDONI KUIFER

Miloš Hoznauer
Lodní kufr

© Miloš Hoznauer, 2018

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).

Odpovědný redaktor Marek Pečenka.

Redakce Tereza Kodlová.

Fotografie z archivu autora.

Obálka (s použitím kresby Vojtěcha Pince), grafická úprava, sazba a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2018 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

jako svou 896. publikaci (263. elektronická).

ISBN 978-80-7363-834-4

LODŇÍ KUFER

Miloš Hoznauer

Nakladatelství Dokořán

Obsah

1/ Hájovna a lodní kufr	7
2/ Z polabské vesničky až do hlavního města (1929–1953)	17
3/ Dva roky na slavníku (1953–1955)	39
4/ Laterna pedakomika (1955–1968)	53
5/ Křížová cesta té první (1969–1972)	71
6/ Dvě normalizace (1970–1989)	83
7/ PRVNÍ INTERMEZZO Poustevnícká romance, Do posledního dechu	101
8/ Výběrové řízení (1989–1992)	117
9/ DRUHÉ INTERMEZZO Dům pod strání	123
10/ Ta třetí (1992–2016)	147
Epilog	173

1/ Hájovna a lodní kufr

Už od raného mládí jsem měl dva velké životní sny. Za ten první vděčím klasikům venkovské prózy. Byl to sen o osamělé hájovně uprostřed lesa, na prosluněné pasece daleko od vravy světa. Les bude hluboký, se skalami a roklemi, a tam budu šťastně žít s milovanou bytostí, svou ženou. U hájovny bude studánka s pramenem čiré vody. Bude tam včelí úl, chléb si budeme péci sami, živit nás bude les a zahrada. V ní nesmí chybět jabloň a švestka. Budeme znát místa, kde najdeme nejvíc hub. Usušíme je, naložíme, a ze švestek budou povidla i kompot, z jablek křížaly. Nasbíráme si šípky a jiné byliny, z nichž bude lahodný čaj. Z brusinek a borůvek chutné zavařeniny. Budeme si pochutnávat na malinách i jahůdkách. Do vzdáleného města se vydáme jen pro to nejnnutnější a pro nové knížky, které budeme číst společně, což v ráji asi nebylo. Když se zešeří, uložíme se ke spánku a vstávat budeme za svítání.

V následujících letech jsem se s vysněnou hájovnou setkával na svých toulkách v Beskydech, v Jeseníkách a na Šumavě. V jedné takové hájovně jsem pobýval řadu dní. Stála na úpatí hory Jedlové v Lužických horách. Zůstala tu po odsunutých Němcích. Našel jsem vzpomínku, věnovanou této hájovně. Je stará více než šedesát let. Nazval jsem ji „Putováním za živou vodou“:

Byl jednou jeden a to jsem byl já. I vypravil jsem se hledat živou vodu pro své nervy. Jel jsem dlouho, několik

hodin. Čekal jsem u devatera závor, překonal devatero ob-
jížděk, až jsem se octl na jedné lesní cestě. Černé a štíhlé
stromy stříšaly jinovatku na žlutohnědý koberec a ztrá-
cely se v mlze. Větve keřů byly obaleny skleněnými trubič-
kami, a když je člověk rozkýval, zněly jako rolničky.

Cesta stoupala stále vzhůru a najednou se na mýtince
nevynořil stříbrný zámek, ale stará hájovna – chalupa
mého přítele, kdysi mnicha, nyní dřevorubce. Z komína
se kouřilo, štěkal pes, dveře se otevřely a za okamžik jsem
stál v prostorné světnici se starodávným nábytkem, v ote-
vřeném krbu hořela tlustá polena a voněla smůla...

Přišel jsem právě k obřadu. Měl se peči domácí chléb.
Na peci stála díž s kynoucím těstem, na stole zamoučené
ošatky. Když se pak chléb v peci omýval, aby nepopraskal
a kůrka se leskla, a světnice se naplnila voňavým teplem
z pece, když jsem z ní vyndával bochníky s nádhernou
hnědí a rozpeklym křížkem a zaklepal na spodní bílou
kůrku, pocítil jsem, jak chutná doušek živé vody.

Byl konec října, chodil jsem na dlouhé procházky, na-
cházel ještě čerstvé houby a jedl je v lahodné bramboračce.
Pomáhal jsem porážet suché buky – napjatě prožíval tu
chvilu, než se stromy začnou sklánět k zemi – a rozřezané
nosil na ramenou k chalupě. Ruce zábly, ramena bolela,
a přece to byla jiná únava než po třech poradách za sebou.

S nepředstavitelnou chutí jsem jedl kyselo, klechtandu,
podplamenice mazané sádlem, chléb a škvarky, brambory
na loupačku, křupavé vdolky s povidly a strouhaným per-
níkem, pečenky, křížaly.

Párkrát jsem zašel do osamělé hospody pod hradními
rozvalinami. Byla otevřená ne kvůli akumulaci, ale aby si
měl hostinský s kým popovídat. Dal jsem si tlačěnku s ci-

bulí a octem, hostinský natočil pivo a přisedl si ke mně.

Na Martina napadl sníh. Na keřích zpod sněhu vyku-kovaly ještě sytě červené šípky. Na mýtinách a v průsecích se položily metrové závěje. Z půdy jsem snesl lyže a sjížděl po lesních cestách. Několik dní to byly jediné stopy.

Byl jsem jako malé dítě – navečer jsem v chalupě rozsvítil a sešel do údolí, abych se zpátky mohl brodit sněhem k rozsvíceným oknům chalupy.

Podivné a zvláštní bylo odpolední ticho. Ze stolu sklizené, nádobí umyté vodou měděnce. Čas jako by se zastavil. Sedl jsem si za dubový stůl a v té chvíli jsem si představil hospodáře, jak čte nahlas z bible. Díval jsem se po světnici a na malované truhle viděl růže a ptáčky, pamatující ještě robotu, podél stěn lavice s uhlazenými suky, na peci rožeň, u krbu štipec, pod truhlou zouvák. Pocítil jsem jakési společenství člověka a věcí kolem něho. Nikde žádný přístroj, který by najednou přestal fungovat.

Bylo třeba sejít do údolí na nákup. Sněhu zatím napadlo třikrát tolik. Obul jsem sněžnice a narazil klobouk, který se maluje Petrovským. Bylo pozdní odpoledne, sníh i nebe už zružověly, závěje připomínaly ztuhlé mořské řasy a daly se přejít, aniž by do nich člověk zapadl.

Podé mnou se vynořilo městečko, ve sněhu vypadalo spokojeně a odpočatě. Chtěl jsem být považován za prostého horala, ale asi mě měli za blázna, který si hraje na zlatokopa.

Kvasnice v samoobsluze nebyly, ani kdybych je chtěl měnit za zlatý prach... Na poště podávali lidé sportku a sazku, o kus dál byla fronta na maso.

Dýchla na mě civilizace a já pospíchal zpět do lesů. Setmělo se, zatáhla se obloha, začal opět padat sníh. Mezi

stromy to fičelo jako v rozhlasových hrách. Připadal jsem si jako postava z povídek Jacka Londona.

A pak jsem seděl zase u krbu, na rožni se opékalo přinesené kuře, měnilo pomalu barvu a kapky vonícího tuku padaly do pekáče pod ním. Do oken narážely sněhové vločky, hvízdala klasická meluzína. A člověku se tak blaženě dýchalo...

Další den hned od rána svítilo slunce, do kůlny jsme si museli cestu proházet. Do lesa jsme šli s pilou a sekyrou. Mrzlo a sníh jiskřil. Chodil jsem po lese, jako bych do něho patřil. Byl jsem šťastný na mrazu i v teple hájovny.

A jednou jsem se po ní ohlédl naposled a vrátil se zpátky. Živá voda mi brzy došla. A bylo jí tam tolik...

Byl jsem tam šťastný, ale bohužel jen na výletě. Musel jsem se vrátit do zdí velkoměsta. Míjela léta...

Léta míjela a já se smířoval s tím, že jeden krásný sen zůstane jen snem. Až jednou na jaře, už jako důchodce, jsem poprvé jel se svou budoucí třetí manželkou na její chalupu na Kokořínsku. Už od Mělníka se jelo stále lesem. Za poslední vesnicí jsme odbočili na lesní cestu, vedoucí hlubokým lesem, stoupala mírně vzhůru. Objevily se i nádherné skály. A za poslední zatačkou jsem ji uviděl. Hájovna mých snů: na mýtině kvetoucí louka a u hájovny zahrada. V ní byly rybízky a angrešty, u plotu maliny a za ním řada švestek. Nechyběly jabloně a ořechy. Pod hájovnou studánka, lesní cesty nabízely nejkrásnější podívanou na skály i rokle. Stalo se později, že u nás zastavil zbloudilý poutník a položil otázku: „Víte o tom, že žijete v ráji?“ To jsme věděli, a proto jsme tam často jezdili, i na mnoho dní.

A tady by měl text končit, má dobrou pointu – dožít se splnění svého dětského snu až v důchodu. Ale musím po-

kračovat ve vyprávnění, jaký je současný stav hájovny. Těžká technika při těžbě dřeva z lesních cest udělala malé silnice s hlubokými kolejami, v nichž se stále drží voda. Přemnožení divočáci hlubokou orbou zničili louku; tráva už se nedala sekat a plevel ji pohltit. Do posledního místečka tato zvířátka zryla zahradu. Zničila i dvůr, takže cesta do sklepa se stala rizikovou pro naše kotníky. Stavení opanovali plchové, myši si založily rodinu v bedně na peřiny. Šikovní plchové otevřou i plechovou krabici se sušenkami a při svém pátrání po stravě zaneřádí celou světnici. Klíšťat je stále víc a borelióza se nám nevyhnula. Studánka nevím proč vyschla, prostorná nádrž na dešťovou vodu popraskala, voda unikla a oprava je nad naše síly. Okenice by potřebovaly opravu, ale to je maličkost. Podstatné je, že tento zapomenutý kout přírody se stal oblíbenou trasou cyklistů na horských kolech. Kam se kdysi dostal jen zbloudilý houbař, teď proudí hluční kolaři, takže ani pes nemůže pobíhat volně. Potřebovalo by to nějaký nový ráj.

Druhý velký životní sen se zrodil na začátku sexty při četbě románu Jacka Londona *Martin Eden*. To byl námořník, který opustil moře, aby se věnoval psaní. Své výtvary ukládal do lodního kufru a snil o svém úspěchu. Nedal se odradit tím, že mu redaktoři a nakladatelé vraceli všechno zpátky. Miloval dívku Ruth, která v jeho úspěch nevěřila a chtěla, aby Martin dělal něco jiného. Její bohatí rodiče považovali Martina za nuzáka a povaleče, chtěli na Ruth, aby se s ním rozešla. Ona je poslechla. On ale od své vášně neustoupil. Po rozchodu s Ruth byl Martin velmi nešťastný, ale psát nepřestal, i když už neměl téměř na jídlo a z vyčerpání onemocněl.

Ale náhodně otištěná povídka stála na začátku obrovského zájmu o Martinovu tvorbu. Bývalý námořník se stal celebritou a ozdobou salónů. Zvala ho k sobě i rodina Ruth, která se k němu chtěla vrátit. Bezúspěšně, Martin už neměl zájem.

Román končí tragicky, ale já se od svého snu nedal odradit. Také jsem viděl svůj lodní kufr, jak do něho přibývají má díla. Od snu k činům bylo daleko; neměl jsem napsáno nic a kufr jsem taky neměl. Ale tím jsem se nedal zvíkat. Lodní kufr jsem objevil až jako vysokoškolák v jednom pražském vetešnictví. Byl dost drahý a padlo na něj celé měsíční stipendium, a já se nějaký čas stravoval jako Martin Eden.

V roce 2003 jsem se zúčastnil valné hromady Obce spisovatelů, která se konala ve velké posluchárně Filozofické fakulty. Zvolená lokalita odpovídala finančním možnostem Obce a některá fakta to ještě podtrhovala: kabáty kladené na jednu hromadu či absence obligátní kávy podávané zdarma. Ale předseda Obce tyto nicotné skutečnosti přebil konstatováním, že v této posluchárně byl roku 1946 za předsednictví Františka Halase založen Syndikát českých spisovatelů. Nevytopená místnost tím získala jiný rozměr. Nezdálo se však, že by tato významná skutečnost nějak povznesla přítomné spisovatele. V jejich diskusních příspěvcích se kupily stesky nad malou prestiží spisovatele ve společnosti a nářek nad nevydávanými rukopisy. Při té monotónnosti projevů jsem se zasnul nad jedním velkým splněným přáním venkovského chlapce – stát se spisovatelem...

Splnění svého velkého snu jsem se o krůček přiblížil na začátku 60. let. Literární měsíčník *Plamen* se chystal

otisknout mou satiru, a tak mě příslušný redaktor pozval na schůzku do Klubu spisovatelů, neboť redakce sídlila ve stejné budově. „Vstup pouze na klubovou legitimaci“ stálo na dveřích svatyně. Co bych za ni tehdy dal! Vešel jsem dovnitř a několika vyvoleným byl představen jako mladý nadějný satirik. Byl jsem na vrcholu blaha. Snad i já budu mít brzy legitimaci, budu sem chodit obědvat s bohy, říkat číšníkovi Jaroušku a dávat mu tučné sprotipné, aby si mě pamatoval. A snad se někdy dostanu i na Dobříš, kde na zámku sídlí ti největší bohové, a budu se s nimi potkávat na chodbách.

Až mnohem později jsem otiskoval své fejetony v *Literárních novinách*, reportáže v *Plameni* a měl svou vysílací dobu v rozhlase. Splněný sen to zdaleka nebyl. V lodním kufru už leccos bylo, většinou satirické texty. Epoque budování socialismu satire přála. První má kniha s názvem *Laterna pedakomika*, satira ze školního života, byla přijata k vydání v nakladatelství Československý spisovatel. Psal se rok 1968. Kniha neměla nevídaný úspěch, protože ani nevyšla, ze známých důvodů...

I v době normalizace jsem svůj lodní kufr zásoboval nejružnějšími parodiemi, pamflety a mystifikacemi, týkajícími se naší údajně vzkvétající společnosti. Byla z nich další kniha s názvem *Do posledního dechu*, jejíž vydání se ztrácelo v nedohlednu. Když přišlo dohledno, musel jsem psát učebnice, přednášet o exilové a samizdatové literatuře, takže jsem na kufr čas neměl. Do Obce spisovatelů jsem byl přijat za odborné publikace v roce 1993 pod číslem 775, už jako důchodce, což uvítala moje třetí žena. Na oddacím listu měla za ženicha spisovatele, nikoliv důchodce. Je to zvláštní, i druhý velký sen se mi splnil až v důchodu.

Z piety k dávnému snu jsem zašel do Klubu spisovatelů. Na dveřích bylo napsáno, že už tam není. A v rámci převratných změn byl spisovatelům odebrán i honosný zámek na Dobříši. Zdálo se, že mi zůstane jen jediné – patřit k elitě národa.

Ze vzpomínek mě vyrušilo hlučné klepání na desky lavic. Posluchači už nechtěli dál poslouchat nářky nad nevydanými knížkami, stížnosti na ústrky či ztracenou prestiž spisovatelů a jejich pauperizaci.

K mikrofonu přichází úspěšný podnikatel a konečně dodává spisovatelům trochu sebevědomí: Neshánějte sponzory, neponižujte se! Vaše schopnosti vás uživí. Potřebujeme jazykově zrevidovat reklamy, připravit úspěšné billboardy... Ano, tento člověk nám ukazuje, jak být zase užitečný a potřebný společnosti! Ale k tomu já se nepropůjčím. Zapojím se v kraji, kde mám chalupu a kde ještě žijí dobří lidé. A jejich dětem budu psát domácí slohové úkoly: za talíř teplé polévky, za pár vajíček, za plátky domácí tlačenky. Takovou neměli ani na Dobříši.

2/ Z polabské vesničky až do hlavního města (1929–1953)

Až ve značně pokročilém věku mi moje stařecká paměť předkládá dávno zasuté obrazy z nejranějšího dětství, o které vůbec nestojím, protože mě nutí vidět své dětství v takové podobě, že bych si ho v žádném případě nechtěl zopakovat. A až teď rozumím věcem, o kterých jsem vůbec nepřemýšlel, nebo jsem si je neuměl vysvětlit. Jsou to velmi neradostné obrázky. Jeden z nejstarších archivních záznamů mé paměti je ze světnice, kterou obýval dědeček s babičkou – rodiče mého otce. Oni měli postel u okna. U protější stěny stála postel, na níž ležela bytost, kterou jsem na jiném místě nikdy neviděl. Báł jsem se k ní přistoupit, i když mě k sobě zvala: „Pojď, Miloušku, já tě pohladím.“ Občas bylo slyšet její vzdechy a sténání. Byla to „naše Božka“ a dobře věděla, že je na obtíž. Jedna z mnoha dcer, která se z nelítostného světa vrátila domů umřít. Nikdy ji nikdo nenavštívil...

Moje matka byla z jedenácti dětí – sedm děvčat a čtyři chlápci. Šli na řemeslo, nejmladší převzal sedmihektarové hospodářství, nejstarší se kvůli tomu za stodolou oběsil. Ze tří děvčat se staly švadleny, zbylé byly k ruce v hospodářství. Vdávaly se za prvního nápadníka, aniž ho blíže poznaly. A také na to doplatily. Jedna si vzala neurvalého sedláka a dřela víc než jeho koně. Pohlazení by se jí spíše dostalo od některé z krav, které dojila, než od toho jejího hrubiána. Druhý manžel za vodku půjčoval svou ženu sovětským vojákům. Nejhezčí, Tonička, až o svatební noci

zjistila, že si vzala impotenta – takže děti se nikdy nedočkala. Rozvod pro ni řešením nebyl. Moje matka se patrně domnívala, že ve srovnání se svými sestrami nedopadla nejhůř, i když mi jí od určité doby bylo velmi líto. Před svatbou zpívala na kůru, hrála divadlo, učarovala jí literatura. Po svatbě přišel zákaz toho všeho. Vzala si nekulturního holkaře, jehož druhou vášní byly rychlé motocykly. Za mamincino věno si jich pár pořídil. Hodily se mu pro jeho zálety. Teprve nedávno se mi vybavily zážitky, které mi dnes připadají nepochopitelné. Jakousi hlubinou bezpečnosti v mamincině trápení se stal bývalý domov. Často vzpomínala na kamarádky, na školu, kam tak ráda chodila. Chodila pět let do jednotřídky. Pro ni to asi bylo nejhezčí období v jejím životě. Když se dočkala vnoučat, byla už těžce nemocná.

Nevím, co otec říkal mamince, když v neděli ráno nasedl na motocykl a odjížděl. Já s maminkou se často vydával do její rodné vesničky pěšky, což pro děcko předškolního věku bylo dosti náročné. Tam to ještě šlo, těšil jsem se na babiččiny nedělní tvarohové či makové buchty. Ale ta cesta zpátky... Ono to bylo víc než deset kilometrů a náš dialog během putování byl stereotypní: „Maminko, mě moc bolejí nožičky,“ a „Už tam za chvíli budeme.“ Jednou jsme se vraceli dříve, protože hrozila bouřka. Už v naší vesnici jsme uviděli na motocyklu otce, jak někoho veze. Zastavil a já si po 82 letech vybavil, jak představuje svou sestřenicí... Proč nikdy nepřišel pro nás, pro své mládě, o které se umějí dobře postarat i některá zvířata? Takovému otci květiny na hrob nosit nebudu. Maminka pak ještě dlouho poplakávala a já nevěděl proč. A ani jsem se tehdy neptal, proč nikdy nepřišel pro nás...

Dnes velebím ty ženy, které si nenechají nic líbit, ty sebevědomé, nezávislé bytosti, které nežijí v područí mužů. A znepokojují mě současné statistiky o domácím násilí na ženách.

Ale vraťme se do mého rodného domu, který tolik lidí, na rozdíl ode mne, považuje za idylický. Pro mne se stává stále černější můrou.

Vidím tu naši místnost o deseti čtverečních metrech bez přímého osvětlení. Jedna postel a otoman, umyvadlo, kamna, stůl a dvě židle. Maminka jedla na stoličce, talíř na klíně. Na židli jsem seděl u stolu bokem, dívám se, že nejsem od té doby překroucený. Tady se žilo, v létě i v zimě, tady se jedlo, spalo a souložilo „až kluk usne“. Jenže ten kluk většinou nespal a neuměl si ty doprovodné zvuky vysvětlit. Proč mi na zahradě nepostavili nějakou boudu? Pes ji měl docela pěknou.

A teď jedna vzpomínka, která mě představí jako pěti-letého zhýralého chlapečka. O rok starší Anička Skalická stojí před našimi vrátky a žadoní, abych ji pustil dovnitř. „Až mi ukážeš zadeček,“ vyslovil jsem podmínku. S takovou rychlostí, s jakou si sundávala kalhotky, jsem se pak už nikdy nesetkal. Zdálo by se, že jsem si ve srovnání se svými vrstevníky vytvořil určitý náskok, ale tak tomu vůbec nebylo. V dalších letech jsem ustrnul ve vývoji. Mí vesničtí souputníci mě ohromovali svými historkami. Já měl jen literaturu a zkušenosti těch postav z knih.

Obecní škola... Tady je má paměť daleko horší než u předškolního věku. Jména, to ano, ale události ne. Jen zoufalý běh domů pro sešit, který jsem zapomněl doma. Jak to kontrastuje se sto šedesáti neomluvenými hodinami po osmi letech gymnázia.

Několik důležitých vjemů pro formování osobnosti mi paměť uchovala. Z vesnice nás do jedné třídy chodilo jedenáct, což bylo neuvěřitelné množství (do zbývajících čtyř tříd pouze tři). Přes město až na kraj vesnice jsme měli chodit ve dvojicích. Dozorem jsem byl určen já. Byla to špatná volba. Byl jsem nejmenší, žádný rváč, autoritu jsem neměl, spolužáci si dělali, co chtěli. Jednou při honičce porazili jednoho chlapce a jeho matka si přišla stěžovat do školy. Jako špatný dozorce jsem rákoskou dostal přes ruku, věděl jsem ale, že kdybych paní učitelce hlásil ty neposlušné, výprask od nich by byl daleko větší. Pro mne to v útlém věku byla neřešitelná situace a cesta ze školy úplné trauma. Tady se u mne vzala nechuť k jakékoli funkci, v níž bych měl kontrolovat ty druhé.

Jiný spolužák měl v době nepřítomnosti učitelky dávat pozor na pořádek a na tabuli zapisovat ty, kteří zlobili. Za pomeranč nebo kus čokolády je z tabule mazal. Odsuzoval jsem spolužáky, kteří úplatky dávali, ne toho, kdo je bral. Asi proto, že ty úplatky měli na rozdíl ode mne z čeho dávat.

Spolužák Jareš jednou nalil sousedovi inkoust z kalamáře na sedadlo. Při vyšetřování označil za pachatele mne. Byl jsem přímo otřesen tím, jak může někdo tak lhát, a nevěděl, jak se bránit. U stupínku jsem musel nastavit zadek a dostal rákoskou. Bylo to strašně ponižující a pocit té nespravedlnosti nesnesitelný. Po letech jsem si do indexu zapsal složení nesložené zkoušky ze staroslověnštiny, kterou jsem nesnášel, a byl na to dokonce pyšný. Jaký to neočekávaný vývoj!

Další školou v mém životě bylo reálné gymnázium. Šel jsem na něj z vesnice jediný, a to na přání paní učitelky

z páté třídy. Část vesnice to vzala třídně: „Chce bejt pá-nem.“ Při jízdě na kole do gymnázia jsem byl několikrát přepaden vesnickými hochy, kteří mi vypustili pneuma-tiky a ventilký hodili do příkopu. Lézt po kolenou v zaprá-šené trávě a hledat je patří k mým nejhorším vzpomínkám. Tady jsem se učil nenávisti a chuti pomstít se, neodpouštět. Byl jsem malého vzrůstu, takže mi jinak neřekli, než „pin-doure“ či „pišišvore“. Jak já chtěl mít sílu obra!

Z každé ze dvou prim byl vybrán nejchudší student a ten dostal zadarmo učebnice a jednou týdně mohl chodit na jídlo k řezníkovi na náměstí k Dočekalům. I když jsem se za svou chudobu velmi styděl, vidina párků s křenem mě zlákala a vymazala sebemenší pocit vlastní důstojnosti. Jenže už první návštěva mě vyléčila z labužnických chou-tek. Byl jsem poslán do kuchyně plné výparů a nepříliš las-kavý hlas mi dal vybrat: „Chceš polívku, nebo buřta?“ Už nevím, co jsem si vybral, ale tohoto privilegia jsem se zřekl.

Také nemohu zapomenout na jedno příkoří z tercie, na kompozici z geometrie. Rád jsem řešil příklady: „Sestrojte trojúhelník, je-li dáno...“ V kompozici jsem vyřešil všechny úlohy a těšil se na známku. Když jsem pak při opravě ote-vřel sešit, uviděl jsem za prací známku nedostatečně a po-známku: „Opsáno od Jebavého.“ Ale bylo to obráceně, on to opsal ode mne. Tato událost určila můj vztah k matema-tice na celý život. Umínil jsem si, že profesor Horák mě k ta-buli nikdy nedostane. Ač se to zdá dnes neuvěřitelné, doká-zal jsem to, i když to bylo velmi náročné na mou psychiku. Pár spolužáků by mi to dosvědčilo. Koneckonců, byli to oni, kdož říkali: „Chybí,“ nebo „Spustila se mu krev z nosu.“

V jedné publikaci ke stému výročí gymnázia píše bý-valý student Josef Zumr o mém významném spolužáku

F. Fišerovi. V závěru vzpomínky *in memoriam aeterna erit justus* dodává: „Nám nymburské gymnázium otevřelo studnici moudrosti, z jejíž pramenů jsme pak čerpali po celý život.“ To jsou krásná, vzletná slova, z kterých by gymnázium mělo radost, ale já se k tomu přidat nemohu. Na gymnázium jistě působily velké osobnosti – velkorysý ředitel dr. Papež, aristokratický krasavec-latinář Václav Čep (bratr Jana Čepa), charismatický profesor matematiky Hubáček nebo uznávaný franštinář prof. Tláskal. Ti všichni měli výhodu, že jejich předměty nepodléhaly tlaku doby, tj. německé okupaci. Mnoho dalších pedagogů by se však hodilo spíše do školního panoptika. Nějakému rozvoji vzdělání doba opravdu nepřála. Po konci války přišlo krátké chaotické období a po něm ještě delší pohroma – éra komunismu. Nejlepší profesori museli odejít.

Na konci kvarty jsem dostal vysvědčení s dvojjazyčnou poznámkou na jeho rubu: „Dieses Erzeugniss... neopravňuje k postupu do vyšší třídy.“ Měl jsem čtyřku z němčiny. Tehdy jsem chodil do náboženství a pan katecheta Bařka napsal žádost na příslušný úřad, aby znovu posoudil své rozhodnutí. V žádosti poukazyval na to, že pasu husy z celé vesnice, a tím přispívám k vítězství velkoněmecké říše. Tento argument byl shledán tak pádným, že jsem do kvinty přece jen postoupil. Před dávnými lety husy zachránily římský Kapitol, tentokrát spasily mne.

Nevím, zda to bylo vinou hovězího vývaru, který jsem konzumoval místo mateřského mléka, ale stále jsem byl takový zakrslík. Navíc nikterak vzhledný. Na začátku kvinty jsem zjistil, že se u mne ke slovu přihlásilo pohlavní dospívání. Byl to začátek jedné životní etapy, s trýznivým a ponižujícím rozhodováním, zda čekat na poluce nebo jim předcházet. Myslím, že častěji jsem vo-

lil prevenci. Tento problém vyřešil až studentský sňatek na vysoké škole.

V septimě jsem konečně vyrostl patrně díky americkým dodávkám vyhladovělé Evropě (UNRRA). Fazole s párkem mě vytáhly do výše 178 centimetrů a já si mohl stoupnout vedle své tehdejší tajné lásky ze VII. B, které jsem předtím sahal k bradě. Ale nebylo nic, čím bych ji upoutal, takže jsem ji miloval dál tajně. Až teprve teď, kdy se jí líbila má poslední knížka a kdy je nám osmdesát sedm let, jsem se dočkal věty: „Neměla jsem se dívat jenom po těch větších a starších...“ („A hezčích,“ dodal jsem já.)

Ale vraťme se zpátky do septimy. Dvě nedostatečné a devět dostatečných na pololetním vysvědčení vytvořilo studijní průměr 3,8. Bláhově jsem se domníval, že tento rekord nikdo z mé rozvětvené rodiny nepřekoná. Podařilo se to už jednomu z mých synů, a to na gymnáziu, kde jsem kdysi učil. Měl studijní průměr 4,1. Po jeho úspěšné maturitě na soukromé obchodní akademii jsem přátelům rozesílal radostné oznámení v podobě parte. Nahoře vpravo byl citát z bible: „Trnitá je cesta a těsná je brána, která vede k cíli, a málokdo ji nachází.“ Pak následoval text: „S hlubokou radostí v srdci oznamujeme všem přátelům a známým, že svou strastiplnou pouť po středních školách ukončil náš drahý syn, bratr, švagr a strýc, pan Miloš Hoznauer. Po krátkém zápase dokonal zkoušku dospělosti ve věku nedožitych 23 let. S drahým dospělým to oslavíme dne 22. května v restauraci U Krematoria.“

Pro naše dvě septimy jsem začal psát třídní časopis *Térmit*. Vyšlo jen několik čísel, poslední pak v lednu 1948. Na obálce byla jedna členka profesorského sboru, na sobě měla tógu, v ruce srp a kladivo. A dole text: „Není pravda, že připravujeme puč, pravda je, že ho už máme dávno při-

pravenej.“ Proroctví se splnilo za necelý měsíc, pro gymnázium s nedozírnými následky. Kromě jiného byl ze studia na všech školách vyloučen náš spolužák Libor Pátý. Autora únorového proroctví nechali na pokoji. V červnu 1948 jsem odmaturoval. Maturitní otázky jsme většinou dostali předem, což poněkud narušuje představy veřejnosti o tehdejších gymnáziích. Maturitní večírek rozhodl o mé budoucnosti. Na otázku třídního profesora položenou s náležitým despektem: „To jsem zvědav, co vy budete dělat po maturitě,“ několik promile v mé krvi odpovědělo: „Stanu se vaším kolegou na našem gymnáziu,“ i když učitelské povolání bylo to poslední, které bych chtěl vykonávat. Vůbec jsem ale nevěděl, kde se na to studuje. Ale zjistil jsem si to a podal si přihlášku na filozofickou fakultu s přesvědčením, že se tam s takovým vysvědčením stejně nedostanu.

Mýlil jsem se. Vítězství pracujícího lidu nad reakcí změnilo kritéria přijímání nových studentů. Syn pomocného dělníka byl pro tuto fakultu, „prolezlou buržoazními elementy“, velkou výhrou. Kádrové složení fakulty se muselo změnit. Nezkoumali pravdivost údajů, nezjišťovali nic bližšího o pomocném dělníkovi. Váhali jen s otázkami, na které bych našel odpověď. Vyřešili to. Zeptali se mě, jakou jsem měl maturitní otázku z češtiny. A tak jsem podruhé mluvil o humoru v české literatuře. Moje čtvrtá cesta do hlavního města byla úspěšná. Už jsem tady zůstal. Navěky. Aklimatizace probíhala rychle, z koleje, kde jsem se nemohl nabažit sprch, jsem každý den na fakultu chodil Celetnou ulicí a přes Staroměstské náměstí, které jsem spatřil poprvé. Hradčany jsem viděl z oken fakulty.

Bydlel jsem na pokoji se dvěma Američany. Já je zásoboval koláči a štrúdlý od maminky, oni mi dávali tehdy drahocenné darexové bony. Bylo mi dvacet a zase jsem se

na první pohled zamiloval do studentky v kroužku. Nebyl to vůbec šťastný krok, já potřeboval v této životní etapě někoho jiného, než byla Janička Švehlová. Třeba tu o deset let starší uklízečku na koleji, která se studenty laškovala. Evidentně byla lehčích mravů. Janička byla křehká a útlá dívenka, dcera z měšťanské rodiny, obývající honosnou vilu s velkou zahradou nad nuselskou radnicí. Připomínala mi Ruth z Londonova *Martina Edena*. Byla pro mne svatým obrázkem, neposkvrněnou Panenkou Marií, neuměl jsem si ji představit v nějakém divokém milostném sevření, ale toužil jsem po ní. Chodívali jsme spolu do Chotkových sadů, do Valdštejnské zahrady, dostávala ode mne tehdy vzácné mandlové čokolády a žvýkačky z Darexu, za což se dostávalo vstřícného jednání s americkými vojáky ze strany českých dívek na západě Čech. To mě nepotkalo, já jsem tím jen oddaloval rozchod, který nastal na konci prvního ročníku. Moje velká láska mi prasila, abych se nezlobil, ale rodiče jí doporučili známost s někým starším, mužem v zajištěném postavení.

Ano, to učinilo na přání rodičů několik mých spolužáků z gymnázia. Pak měly v péči nepřilíš užitečné starce. Se svou Janičkou jsem se potkal někdy v polovině šedesátých let, kdy jsem byl známým hlavně z *Literárních novin*. Napůl obdivně a s trochou lítosti mi pravila: „Kdo by to tehdy do tebe řekl!“ Neptal jsem se, o kolik staršího pána si vzala. Díval jsem se na ni a ptal se sám sebe, zda bych ji ještě pořád nosil na rukou...

A je trochu na pováženu, že jakéhosi vstřícného přístupu se mi dostávalo tehdy, kdy už jsem to vůbec nepotřeboval. První ročník jsem opakoval. Způsobila to velmi poučná lekce, které se mi dostalo. Mojmír Botura, označovaný za mladého perspektivního komunistu, byl stu-

dijním vedoucím našeho kroužku. Nějak se mu podařilo poplést naše kádrové materiály a ze syna pomocného dělníka mávnutím pera učinil „jediného syna bohatých buržoazních rodičů“. Tyto stručné charakteristiky, uváděné na rubu přihlášky ke zkoušce umožňovaly zkoušejícím dějiny vědeckého socialismu (soudruh Kaláb) a soudobé ideologické problémy (soudruh Urban) najít správné třídní hledisko k vědomostem studenta. Ocítl jsem se na druhé straně barikády. (Podobně tomu bylo v románu Sinclaira Lewise *Krev královská*.) Zmiňované zkoušky jsem neudělal ani na druhý pokus. Naštěstí mi můj přerod prozradila asistentka jednoho z těch examinátorů: „S takovým posudkem tu zkoušku udělat nemůžeš.“ Tento třídní přehmat jsem oznámil na příslušném místě a s omluvou byl vrácen do lůna dělnické třídy. Perspektivní soudruh Mojmir obdržel stranickou důtku, mně vrátili se zpětnou platností odebrané půlroční stipendium. K opravení známek ale nedošlo, musel jsem opakovat ročník.

Je to až neuvěřitelné, jaké maličkosti rozhodují o osudu člověka. Kdyby nebylo té asistentky, vrátil bych se s hanbou na vesnici, odkud jsem vyrazil do světa, abych se stal pánem. Nikdy bych nepsal do *Literárních novin*, nepoznal zblízka Ludvíka Vaculíka, město Nymburk by mi nedalo Stříbrného lva. Šel bych na dva roky na vojnu, vrátil se jako třiadvacetiletý a hledal si zaměstnání. Ale jaké? Prodavač v knihkupectví? Úředník na poště? Průvodce v muzeu? Ale tvůrce našich osudů se mnou měl jiné plány. Byl jsem přidělen do studijního kroužku, který patřil k nejaktivnějším na fakultě. Byli v něm usměvaví nadšení svazáci s velkým budovatelským elánem. O nedělích jezdili někam na brigády, byli pionýrskými vedoucími, měli recitační soubor, s kterým zajížděli na vesnice agitovat, aby